

EKONOMI.

Höga matpriser får utländska bolag att i snabb takt köpa upp rätten att bruka Afrikas attraktiva jordbruksmark. Avtalen säljs ofta till rena vrakpriser och är svåra att upphäva. Kritiker talar nu om en nykolonialism för att säkra den egna mat-tillgången. **SIDORNA 2-3**

Kontinenten till salu

FOTO: JULIEN BEHAL/AP

Irland redo att ta emot krisstöd

Finansminister Brian Lenihan helvänder nu och rekommenderar sitt land att begära miljardstöd av IMF och EU för att rädda den kraschade ekonomin. **SIDAN 4**

PATRICIA HEDELIUS

1/2 Varför inte lite mer fingerspitzgefohl? För till skillnad från de vanligastionsproblemen finns även risken för en nationell maktkamp.

Volkswagens planerade sammanslagning av svenska Scania och tyska MAN är svår att lyckas med. **SIDAN 5**

Dyrt att göra reklam i Sverige

SIDAN 7

VÄRLDENS
BÖRSER
SENASTE VECKAN

↑ **OMX STIHLIM**
+1,3
1 år +16,9%

↑ **DOW JONES**
+0,1
1 år +7,4%

→ **NASDAQ**
0,0
1 år +11,0%

↓ **LONDON**
-1,1
1 år +6,9%

↑ **FRANKFURT**
+2,3
1 år +14,4%

↓ **MOSKVA**
-0,6
1 år +10,8%

↓ **HONGKONG**
-4,4
1 år +7,9%

↑ **TOKYO**
+1,6
1 år -5,0%

118 800

**SUPERBILLIG
NUMMERUPPLYSNING**

FOTO: ALAMY

FOTO: ALAMY

Pajalagruvan har sålt 10 års produktion

Den nya järnmalmegruvan i Pajala har tagit ännu ett steg närmare byggstart. I fredags blev det klart att företaget Northland Resources sålt hela sin produktion för de närmaste sju till tio åren. Sista delen var ett långtidskontrakt med Standard Bank på 60 procent av produktionen.

—Det är en oerhörd styrka att ha säkrat avsättningen för hela sin produktion tre år innan vi ska börja att producera, kommenterade företaget vd Karl-Axel Waplan.

De två steg som återstår är att överenskommas med bankerna om lån ska godkännas av deras kreditkommittéer och att företaget ska göra en nyemission. Detta beräknas vara klart inom en månad. Fungerar allt som planerat blir det byggstart i januari nästa år.

LARS-INGMAR KARLSSON

Karl-Axel Waplan

FOTO: EIVON CARLSSON

Sverige magnet för globala företag

Bra flygkommunikationer, många exportholag, banker som faktiskt fungerar och invånare som pratar bra engelska. Allt fler utländska bolag väljer att lägga sina regionala högkvarter i Sverige. Senast ut är jaktillverkaren Canada Goose som i våras öppnade ett Europakontor i Stockholm.

Jackföretagets drag är inte unikt, visar en studie från det oberoende samhällsanalytiska Öresundsinstitutet. Sverige har näst flest globala huvudkontor per miljoner invånare i världen, efter Schweiz. Och 2009 hade Sverige 72 av de nordiska huvudkontor som totalt 109 icke-nordiska bolag lagt i regionen — en ökning med fyra sedan 2006 då 68 sådana kontor låg i Sverige.

—Sannolikt drar Sverige som Nordens största marknad nyftra av globaliseringen, säger Anders Olshov, vd för Öresundsinstitutet. TT

150

personer utöver de drygt 200 bilbyggarna som måste lämna Saab Automobile drabbas av nedskärningarna. I Trollhättan har nyligen 150 personer utbildats för att täcka ett väntat behov hos Saab. Men billitillverkaren när inte sina produktionsmål och nu finns inte det behov av fler anställda, rapporterar SR Väst. TT

Få revisorer förklarar auktorisering

Revisorsnämnden, som utdömer disciplinåtgärder mot revisorer, upphäver sällan auktoriseringen för granskade revisorer. Cirka 300 disciplinåtgärder har utdömts de senaste fem åren, men bara 14 upphävanden, enligt SVT:s Rapport.

Flera gånger har nämndens tjänstemän rekommenderat strängare åtgärder men nämndens ledamöter — vars majoritet är från näringslivet och de stora revisionsbyråerna — har kört över tjänstemännen och beslutat om mildare straff. TT

CHATTA OM SJUKFÖRSÄKRINGAR

Privata sjukvårdsförsäkringar har ökat på senare år — men vad innehåller de och behövs skyddet? Ställ dina frågor om sjukförsäkringar till Camilla Bratt på Konsumenternas försäkringsbyrå i dag. Chatten öppnar klockan 10, men du kan ställa frågor redan från klockan 9.

DNSE

Prinsessring gör succé i Brasilien

Det stundande bröllopet mellan brittiske prins William och hans trolovade Kate Middleton har väckt ringfeber — i Brasilien. Beskedet om att bruden Kate får bära prinsessan Dianas förlovningsring, en 300 000-kronors safir- och diamantring, har skapat en enorm efterfrågan på en replik av ringen som säljs på Rio de Janeiros gator. "Originalet bars av prinsessor och drottningar, så ringen hjälper självkänslan även för oss andra", säger 27-åriga läraren Raquel Pontes som snyckat sitt finger med en kopia. Och priset för att känna sig som en giftslysten blivande prinsessa är facila 20 kronor. TT-APF

EKONOMI I DAG

RAPPORTER: Guideline, Medcap, Paradox Entertainment, Biosensor, Gift Today, Xtranet.

ÖVRIGA UTLANDSKA: Hewlett Packard.

BÖRS ÖVRIGT: Beklädnad: veckostatistik från Tyskland av Textilwirtschaft. Fordon: prognosuppdatering bilförsäljning från JD Power.

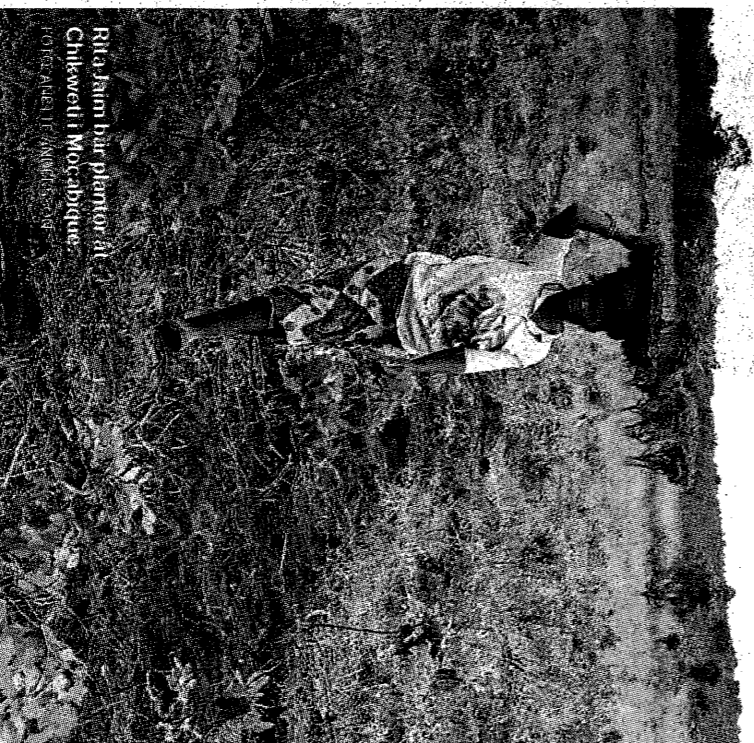
SVOLDER: presenterar substansvärde.

STATISTIK: Af: veckostatistik. EMLU: snabbindex hushållens konfidensindikator november. DIREKT

EKONOMIREDAKTIONEN

Chef: Pia Gripenberg, pia.gripenberg@dn.se
Redaktör: Åke Larsson ekonom@dn.se

Redigering: Jenny Davidson, Helena Garcia, Åke Larsson, Kenneth Westerlund

Rita Jain har planerat att flytta till Chikwe i Mocambique.

FOTO: AXEL J. ANDERSSON

men sedan måste de följas”

Företagen säger att de inte kan investera förtän avtalet är underskrivet. Om de sedan inte lever upp till sina löften är det svårt att ställa dem till svars.

—Villkoren är tydliga, men sedan måste du ha kapacitet att övervaka och kontrollera att det följs. Det här är komplicerat, säger João Carlos.

Ett företag som är verksam i Mocambique är Chikwe, ett skogsbolag som startades av Västerås stift för några år sedan.

—Stiftet har arbetat med bistånd i Mocambique i många år, och vi fick en förfrågan från Sida efter som vårt skogsbruk hade bra rykte, säger Åsa Tham, vd för Chikwe och numera bosatt i Mocambique.

HON TYCKER INTE att det har funnits några konflikter med myndigheter eller lokalbefolkning.

Men det finns exempel på misslyckade projekt även i Mocambique.

—Det finns människor som köpt mycket land och efter tre fyra år har det inte hänt någonting, säger João Carilho.

Det har gjort att det finns en viss misstänksamhet bland folk på landsbygden.

—Bybor är vana vid att folk lovar runt och håller tunt. Därför vill de gärna se att det händer något med marken efter en vecka om man gjort en överenskomst, säger Åsa Tham.

JENNY PETERSSON

NYHETER

Afrikas rika mark köps upp

Brist på mark och höga priser har riktat världens blickar mot Afrika. Rättigheterna att bruka attraktiv jordbruksmark köps upp av utländska företag i allt snabbare takt. Experter varnar för att de afrikanska länderna blir förlorare när bristfälliga avtal leder till att företagen inte kan ställas till svars för svikna löften.

I ETIOPIEN odlar den saudiske mil-jardären Muhammad al-Amoudi vete, grönsaker och blommor på mark som hans företag hyr.

Europeiska företag har säkrat landavtal för att odla grödor för biobränsle i bland annat Tanzania och Moçambique.

Indiska företag odlar alltifrån ris till sockerrot bland annat i Kenya och Madagaskar.

Markrisen för tre år sedan i kombination med rekordhøgt oljepris gjorde att intresset för jordbruksmark då sköt i höjden. Året därpå tillkännagavs landavtal som totalt omfattar omkring 45 miljoner hektar. Lika mycket som hela Sveriges yta. Omkring 70 procent ligger i Afrika, enligt en färsk rapport från Världsbanken. An så länge har bara 20 procent lett till faktiska odlingar, men många projekt ligger i startgröparna.

KRITIKERNA talar om land-grabbing, ett slags nykolonialism där rika länder roffar åt sig land för att säkra den egna mattillgången.

En stor del av marken hyrs av inhemska investerare. Men de kan i sin tur ha utländska delägare eller vara en front för utländska företag, det är svårt att veta, konstaterar Världsbanken.

Det finns också misstrankar om att mark införskaffas i ren spekulativ. Med en kraftig befolkningsökning i världen och en ökande medelklass vet investerare att odlingssbar mark kommer att bli hårdvaluta i framtiden.

Det är sällan marken i sig som

70

procent av landavtalen ligger i Afrika, enligt en rapport från Världsbanken.

köps, utan rätten att bruka den under viss tid. Avtalen är oftast långa.

—Om man ingår ett avtal som ska gälla i 99 år är det svårt att backa från det om 15 år om man inser att det inte var de bästa för landet, säger Lorenzo Cotula, forskare vid International Institute for Environment and Development, IIED, som också skrivit rapporter i ämnet.

Än så länge har varken Världsbanken eller någon annan kunnat

påvisa att avtalen gynnar de afrikanska länderna. Samtidigt säljs ofta rättigheterna till vrakpriser, långt under marknadsvärdet.

—Regeringarna är mer intresserade av de arbetsstillfällena och satsningar på infrastruktur som de tror kommer att följa med än rena pengar. De försöker uppmuntra investerare genom att ge bort marken nästan gratis. Jag tror att det är en farlig strategi, säger Lorenzo Cotula.

Ett mönster som går att urskilja är att länder med svag lagstiftning och svaga myndigheter är mer populära bland företagen.

—Det finns ett behov av investeringar i Afrika, men man måste titta på regeringens kapacitet att se till att företagen verkligen lever upp till de utfästelser de gjort.

På Madagaskar ville sydkoreanska Daewoo hyra nära hälften av landets skermark. Avtalet förhandlades fram på bara ett par veckor men sprack när folket fick upp ögonen för vad som höll på att hända och presidenten avsattes.

ETT ARGUMENT från både kopare och säljare är att marken inte används. Men det är inte alltid sant, påpekar Lorenzo Cotula.

—Bara för att marken inte brukas som odlingsmark betyder det inte att den inte används. Det kan vara betes- och jaktmarker.

Han tycker att man borde stanna upp och ta ett steg tillbaka.

—Investeringarna är inte ett mål i sig, utan ett medel för att uppnå utveckling. Det här händer väldigt snabbt. Man måste fundera på vad man vill, säger han.

JENNY PETERSSON
jenny.petersson@dn.se 08-738 15 18

Flydda ut som arbetare på skogsbyggen i Moçambique. Bild tagen av Jenny Petersson för DN. Bilderna är avsett att sändas i DN:s bildbyrå.

”Villkoren är tydliga –

De utländska investerarna kan vara både ett hot och en möjlighet för Afrika, anser João Carilho, före detta jordbruksminister i Moçambique.

—För första gången får bönderna höra att matpriserna stiger, att deras produkter är värda något. Hur kan det vara dåligt? Kan vi samtidigt förbättra tekniken och produktiviteten i jordbruket får vi fler fördelar, säger João Carilho, tidigare biträdande jordbruksminister

som nu arbetar med korruptionssfrågor i Moçambique. Det är där de utländska investeringarna kommer in. Enligt Världsbanken tecknades bara mellan 2004 och 2008 avtal om att bruka 2,7 miljoner hektar mark i landet.

ATT INVOLVERA medelklassen och den fattiga befolkningen i processerna är viktigt, tycker João Carilho. Men ett stort problem är ojämnheten i förhandlingsstyrka.

GUIDE

Majsodling i Demokratiska republiken Kongo: Projektet tvingade bort lokala småbrukare. En del av dem betalar nu vakter i ett naturreservat för att få bruka marken där, andra hyr mark av lokalbefolkningen fem mil bort.

Risodling i Liberia: På grund av ekonomiska problem har investeringen inkräktat på bördig våtmark, i stället med avtalet med lokalsamhället som på grund av omstän-

digheterna inte kan upphävas. 30 procent av lokalbefolkningen har fördrivits.

Sockerrot för etanol i Moçambique: Ett multinationellt företag fick hyra land mot att man anställde 2 650 personer. Men endast 35–40

har anställts, plus några säsongsarbetare. Lokalbefolkningen förordade tillgång till skog och jaktmark, utan att få kompensationsinvesteringarna använda vatten och

vägar utan att betala. Projektet är det första som regeringen sagt upp på grund av att villkoren i avtalet inte uppfyllts.

Teakodling i Tanzania: Odling ska vara hållbar och företaget stöder sociala projekt i området men konflikter om landfrågor med lokala jordbruksråd och andra investerare har gett dålig pr åt projektet.

KALLA: VÄRLDSBANKEN